

МОНІТОРИНГ ТА КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТЬОГО ПРОЄКТУ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО МИСТЕЦТВА

MONITORING AND EFFECTIVENESS CRITERIA OF THE EDUCATIONAL PROJECT OF BARRIER-FREE INCLUSIVE ART

У статті представлено методику внутрішнього моніторингу та розроблено критерії ефективності освітнього проєкту безбар'єрності інклюзивного мистецтва. Зазначено, що моніторинг є комплексом процедур по спостереженню, поточному оцінюванню перетворень керованого об'єкта й спрямуванню цих перетворень на досягнення заданих параметрів розвитку освітнього проєкту. У процесі моніторингу проєкту використано синергетичний підхід. Вокремлено етапи спрямовуючих дій щодо реалізації проєкту: дестабілізаційний, орієнтаційний, організаційний та результативний. Преставлено алгоритм та схарактеризовано етапи проєкту: формування мети і завдань моніторингу; складання програми, добір інструментарію для проведення моніторингу (цілеспрямований вибір анкет, тестів, методик, карт спостережень тощо); організація дослідження (складання плану, визначення терміна проведення і реалізація дослідження у спланованому режимі); проведення спостережень, збір даних та результатів виконання етапів проєкту за обраними методиками оброблення та аналіз даних (за допомогою методів математичної статистики та описове пояснення); на основі інтерпретованих даних вироблення рекомендацій для вдосконалення проєкту; корекція – внесення певних змін під час реалізації проєкту на основі запропонованих рекомендацій; контроль – фіксування правильного виконання вироблених рекомендацій. Зазначено, що дослідження якості виконання проєкту проводився за індикаторами ефективної діяльності. Критерії згруповані за такими показниками: управління проєктом; якісний склад учасників; професійна компетентність педагога; матеріально-технічна база і комплексно-методичне забезпечення підготовки; ефективність навчання та рівень досягнень тощо. Оброблення та аналіз даних здійснювалось за допомогою методів математичної статистики, а також передбачало описове пояснення. Проєкт розрахований на створення художнього осередку для учнів з порушенням слуху та підтримки індивідуальної культурно-мистецької діяльності дітей.

Ключові слова: моніторинг, освітній проєкт, критерії ефективності, показники ефективності, інклюзія, мистецтво, професійна компетентність педагога.

The article presents the methodology of internal monitoring and developed criteria for the effectiveness of the educational project of barrier-free inclusive art. It is noted that monitoring is a set of procedures for observation, ongoing evaluation of the transformations of the managed object and the direction of these transformations to achieve the given parameters of the development of the educational project. A synergistic approach was used in the project monitoring process. The stages of guiding actions regarding project implementation are identified: destabilizing, orientational, organizational, and effective. The algorithm is presented and the stages of the project are characterized: formation of the goal and tasks of monitoring; drawing up a program, selecting tools for monitoring (targeted selection of questionnaires, tests, methods, observation maps, etc.); organization of the research (making a plan, determining the deadline and implementing the research in the planned mode); conducting observations, collecting data and results of project stages according to selected processing methods and data analysis (using mathematical statistics methods and descriptive explanation); on the basis of the interpreted data, making recommendations for improving the project; correction – making certain changes during project implementation based on the proposed recommendations; control - fixing the correct implementation of the recommendations. It is noted that the study of the quality of project implementation was conducted according to indicators of effective activity. The criteria are grouped by the following indicators: project management; high-quality composition of participants; professional competence of the teacher; material and technical base and complex and methodical training support; learning efficiency and level of achievement, etc. Processing and analysis of data was carried out using methods of mathematical statistics, and also provided a descriptive explanation. The project is designed to create an art center for students with hearing impairment and support individual cultural and artistic activities of children. **Key words:** monitoring, educational project, performance criteria, performance indicators, inclusion, art, teacher's professional competence.

УДК 376.2
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.17>

Якимович Т.Д.,
канд. пед. наук,
ст. науковий співробітник,
доцент кафедри технологічної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Вархолик Г.В.,
канд. пед. наук,
завідувачка Обласного ресурсного
центру підтримки інклюзивної освіти
Львівського обласного інституту
підприємства педагогічної освіти

Кляп М.І.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри фізичної терапії,
реабілітації, спеціальної
та інклюзивної освіти
Державного вищого начального
закладу «Ужгородський національний
університет»

Голуб І.М.,
викладач I категорії спецдисциплін
художнього напрямку
Державного навчального закладу
«Львівське вище професійне
художнє училище»

Постановка проблеми. Естетично виховувати людину – означає вчити її не лише «споживати» естетичні цінності, але і вчити їх створювати. Під естетичними цінностями розуміються предмети і речі, створені людиною, явища природи, витвори мистецтва, які викликають у людей позитивні емоції, радують своєю досконалістю, захоплюють своєю красою. В естетичному вихованні первинне місце займає формування культури почуттів, уміння сприйняти красу природи, красу створених людиною речей та предметів, красу людських вчинків. Основним засобом активізації процесу

формування творчої компетентності вихованців є їх включення в колективні форми творчої діяльності, до яких належать різного роду творчі ініціативи та проєкти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вченими досліджуються широкий спектр методологічних, теоретичних і практичних проблем визначення ефективності педагогічної взаємодії (Г. Єльнікова, Т. Борова, О. Касьянова, Г. Полякова [1]). Аналізуються сучасні підходи науковців до розуміння моніторингу як міждисциплінарної категорії, обґрунтовуються механізми даного

процесу, науково-методичні аспекти підготовки до взаємодії суб'єктів управління, основні аспекти розвитку соціального партнерства (В. Болгаріна, В. Григор'єва, Г. Єльнікова, В. Свистун, П. Семенов, Т. Чернова [2]). Представляються методика та результати внутрішнього моніторингу освітнього проекту (Т.Якимович, М.Копельчак [5]).

Мета статті: обґрунтувати методику внутрішнього моніторингу та розробити критерії ефективності освітнього проєкту безбар'єрності інклюзивного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Під моніторингом розуміємо комплекс процедур по спостереженню, поточному оцінюванню перетворень керованого об'єкта й спрямуванню цих перетворень на досягнення заданих параметрів розвитку об'єкта (наприклад, освітнього проєкту) [1]. У процесі моніторингу проєкту звертаємося до синергетичного підходу. З позиції синергетики виділяють такі етапи спрямовуючих дій щодо реалізації проєкту: дестабілізаційний, орієнтаційний (дисипативний та кооперативний підетапи), організаційний та результативний [2, с. 22]. Кожний етап характеризується певними процесами, які приводять до успішного результату. Поточне відслідкування процесу з самоаналізом і самокоригуванням здійснювалось за наступним алгоритмом:

1. Формування мети і завдань моніторингу.
2. Складання програми, добір інструментарію для проведення моніторингу (цілеспрямований вибір анкет, тестів, методик, карт спостережень тощо).
3. Організація дослідження (складання плану, визначення терміна проведення і реалізація дослідження у спланованому режимі).
4. Проведення спостережень, збір даних та результатів виконання етапів проєкту за обраними методиками.
5. Оброблення та аналіз даних (за допомогою методів математичної статистики та описове пояснення).
6. На основі інтерпретованих даних вироблення рекомендацій для вдосконалення проєкту.
7. Корекція – внесення певних змін під час реалізації проєкту на основі запропонованих рекомендацій.
8. Контроль – фіксування правильного виконання вироблених рекомендацій [5, с. 65].

На початковому етапі здійснювалось складання програми, добір інструментарію для проведення моніторингу. Внутрішній моніторинг проводився шляхом збору, систематизації та аналізу фактичних даних щодо стану реалізації проєкту. Програма процедури моніторингу передбачала спостереження, вимірювання, вироблення на цій основі уявлень про стан реалізації проєкту, супроводжуюче відслідковування з поточною регуляцією, подальшим прогнозуванням та надання рекомендацій.

Оцінювання здійснювалось на основі кваліметричного підходу, який передбачає кількісний опис

якості предметів або процесів, даючи кількісну оцінку якості. Ступінь проявлення кожного критерію визначалася трьома параметрами: норма (відповідає нормі), нижче норми (не відповідає нормі), вище норми (відповідає нормі з відмінним виконанням). З методів експертних оцінок ми вибрали метод рейтингу (метод оціночної класифікації) і метод бальних оцінок. Ця методика описана у рекомендаціях [2; 3].

Моніторинг реалізації проєкту передбачав комплекс заходів щодо постійного і безперервного аналізу інформації про стан реалізації для здійснення контролю відповідності запланованих витрат, результатів, плану реалізації проєкту фактичним даним з метою вчасного виявлення відхилень від плану та ефективного управління впровадженням проєкту. зокрема оцінювалися підготовчий етап, інформаційна кампанія, презентація, навчально-практичні заходи.

Дослідження якості виконання проєкту проводився за індикаторами ефективної діяльності, які згруповані за такими показниками: управління проєктом; якісний склад учасників; професійна компетентність педагога; матеріально-технічна база і комплексно-методичне забезпечення підготовки; ефективність навчання та рівень досягнень тощо. Оброблення та аналіз даних здійснювалось за допомогою методів математичної статистики, а також передбачало описове пояснення.

Під час моніторингу здійснено якісний аналіз проєкту. Культурно-мистецький проєкт HOLUB ART HUB – це авторський проєкт безбар'єрності інклюзивного мистецтва. Автор Ігор Голуб, викладач художніх дисциплін Львівського вищого професійного художнього училища. Проєкт реалізовувався в рамках стипендіальної програми «Відновлення культурно-мистецької діяльності» за підтримки Українського культурного фонду. Тривалість проєкту 30.06–15.09.2023 р.

Проєкт розрахований на створення художнього осередку для учнів з порушенням слуху та підтримки індивідуальної культурно-мистецької діяльності дітей, зокрема внутрішньо-переміщених осіб із Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей, які навчаються у Львівській спеціальній школі Марії Покрови.

Метою проєкту є проведення комплексу майстер класів за сучасними видами живопису, пластики і декорування, адаптованими під особливі потреби учасників проєкту. Рефлексії які відчувають діти в умовах війни виражаються через колір, пластику та інші засоби. Результатом мистецьких заходів стала серія унікальних культурно-мистецьких арт об'єктів, які були представлені на арт виставці «Рефлексії кольору війни» у Львівському палаці мистецтв.

Творчі майстер класи та заняття відбувалися на базі Львівського навчально-наукового центру

професійної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, що дало можливість поетапно проводити внутрішній моніторинг учасників проєкту. У групу експертів увійшли фахівці з корекційної педагогіки, інклюзивної освіти, технологічного навчання. Тетяна Якимович, кандидат педагогічних наук, ст.н.сп., доцент кафедри технологічної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, провела аналіз відповідності критеріїв оцінювання ефективності підготовки у гуртках художньо-естетичного напрямку. Маріанна Кляп кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації ДВНЗ «Ужгородський національний університет» здійснила аналіз ефективності роботи з дітьми з порушенням слуху. Галина Вархолик, кандидат педагогічних наук, завідувачка Обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, проаналізувала інклюзивні підходи до естетичного виховання учнів. Ольга Луковська заступник директора з науково-мистецької діяльності Львівського палацу мистецтв, професор Української академії друкарства, доктор мистецтвознавства допомогла визначити ціннісні орієнтири для популяризації культурної спадщини України у сучасному мистецтві шляхом ідейності та інтеграції у дизайн.

На думку експертів, цей проєкт відноситься до виду соціального навчання – придбання знань та умінь усередині соціальної групи або процес, у якому учасники спостерігають за поведінкою інших людей та його наслідками, а також іншим чином змінюють свою поведінку. Соціальне навчання базується на соціальній теорії навчання і включає спостереження, моделювання поведінки, відносини та емоційну реакцію. До елементів навчання можна віднести увагу, закріплення, активне самостійне виховання, мотивацію, характеристику спостерігача. Остання включає автономність, самостійність, самоорганізацію, самоуправління та самоконтроль [6].

У моніторингу було задіяно 16 учнів Львівської спеціальної школи Марії Покрови, з них 5 – які мають статус ВПО (1 – Запорізька обл., 2 – Миколаївська обл., 2 – Херсонська обл.), 6 – проживають у м. Львів, 3 – з Львівської обл.

Вікова категорія:

10–12 р. – 2 учнів

16–19 р. – 7 учнів

20+ – 5 учнів

На заняттях діти з порушенням слуху опановують та вдосконалюють майстерність різних видів мистецтва. В переважній більшості у відносно короткий термін можна оцінити роботу по виконавській майстерності. В роботі з вихованцями Ігор Голуб як керівник чітко усвідомлював відповідальність за якість художньо-естетичного виховання та створив умови мистецького хабу для

духовного збагачення учнів з порушенням слуху у сфері художньої культури та культурної спадщини, сучасні види живопису та декору.

Отже, педагог орієнтується на формування всебічної художньо-творчої активності та емоційно-естетичного досвіду учнів на основі інтересу до певного виду мистецтва. Також важливо оцінювати результати колективної творчості особистісного розвитку вихованця, а не тільки критеріями виконаної мистецької діяльності.

Критерієм вихованості кожної особистості є не лише знання законів, правил, норм поведінки, а конкретні дії відповідно до визнаних норм і правил. Під терміном варто розуміти міру, показник, використання якого може служити основою для оцінки (кількісної чи якісної), для найбільш чіткої характеристики результатів виховної діяльності.

Естетичне виховання є здатність насолоджуватися істинною красою життя в усьому її різноманітті, потреби творчо працювати на благо суспільства, прагнути до гармонійного розвитку своїх задатків.

Орієнтовні критерії ефективності підготовки у гуртках художньо-естетичного напрямку:

- Популяризація та збереження національних культурних традицій;
- Виховання естетичної свідомості – ідеалів, смаків, суджень, оцінок;
- Забезпечення необхідних умов для особистісного розвитку школярів на основі актуалізації гуманістичних традицій світової культури;
- Врахування художніх інтересів і потреб вихованців;
- Розвиток творчого потенціалу та самостійного мислення вихованців, розширення свободи вибору форм художньої самореалізації. Які відповідають здібностям і професіональним орієнтаціям особистості;
- Формування комунікативної культури як механізму людської взаємодії;
- Формування сталого інтересу до гуманістичних цінностей культури різних народів світу;
- Формування та розвиток культури творчого мислення;
- Розвиток культури спілкування і соціокультурних відносин;
- Виховання умінь насолоджуватись істинною красою життя, потреби творчо працювати.

Найважливішим засобом розвитку творчої активності школяра, його творчої компетентності, є діяльність (навчити й виховати можна лише в дії). Справжня суть роботи з розвитку творчої компетентності вихованців полягає в організації життя дитини, де однією з важливих функцій є стимулювання позитивної мотивації кожного в процесі організації різних видів діяльності. Провідною ідеєю діяльності педагога є формування творчої особистості, яка володіє навичками самопізнання, самокорекції, самовиховання; відкрита

до сприйняття інших культур; цінує свободу, поважає людську гідність та індивідуальність; здатна до успішної самореалізації в сучасному житті. Результатом має стати творча активна особистість, яка знайшла себе в колективі, від дій якої залежить її власне зростання й здобутки всього колективу; вона усвідомлює свою значущість і відповідальність за доручену їй справу.

Висновки. Одним із найважливіших аспектів позашкільного художньо-естетичного виховання особистості є пробудження та формування сталого інтересу до гуманістичних цінностей культури різних народів світу, що необхідно, з огляду на сучасне існування дітей і молоді в полікультурному просторі. Доцільно змінити художньо-виховну практику з демонстраційної, показної спрямованості на стратегії культури творчості. Культурна спадщина у цьому відношенні і виконує роль середовища, в якому через прилучення до вічних цінностей культури формується людина.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методичних рекомендацій щодо внутрішнього моніторингу освітніх проєктів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: Кол. Монографія / за аг. редакцією Г. В. Єльнікової. Чернівці: Технодрук, 2010. 572 с.
2. Взаємодія суб'єктів управління професійно-технічною освітою: теорія і практика: Монографія. К.: Педагогічна думка, 2012. 304 с.
3. Якимович Т. Розробка критеріїв та показників оцінювання творчих робіт у контексті сучасних методологічних підходів. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*: збірник наукових праць Вип. 1 (7). Ужгород: УжНУ, 2016. С. 201–206.
4. Якимович Т.Д. Критерії оцінювання творчих робіт: методичні рекомендації. Львів : Сполом, 2017. 48 с.
5. Якимович Т.Д., Копельчак М.П. Методика та результати внутрішнього моніторингу освітнього проєкту створення центру вітражного мистецтва. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи*: зб. наук. праць. Київ-Львів-Бережани-Гомель, 2020. Вип. 6. С. 64–72.
6. Jane Hart. What Really is Social Learning? Електронний ресурс. Режим доступу: <http://c4lpt.co.uk/library/janes-articles-and-presentations/what-really-is-social-learning>